

วิธีพัฒนาพรรคการเมืองในบริบทการเมืององค์กรรวม

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวช ฐะลี

ที่พัฒนาการเมืองไม่สำเร็จ เพราะมองการเมืองแบบแยกส่วน

เขียนให้รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง (นายแสวง บุญมี)

ผู้รับผิดชอบงานพัฒนาพรรคการเมือง และกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง

ของกกต.

สารบัญ

	หน้า
๑. สาเหตุที่ประเทศไทยออกจากวิกฤตการณ์ปัจจุบันไม่ได้	๓
๒. ทำความเข้าใจเรื่ององค์รวม (The Whole)	๔
๓. การคิดและทำแบบแยกส่วน ขาดความเป็นองค์รวม ฝ่าวิกฤตแห่งความซับซ้อนไม่ได้	๕
๔. หัวใจของการเมืองคือการมีนโยบายสาธารณะที่ดี และสามารถขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ เกิดประโยชน์สุขแก่คนทั้งประเทศ	๖
๕. การออกแบบประเทศไทย+พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน	๘
๖. ลักษณะพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบัน	๑๐
๗. บทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการเมืององค์รวม	๑๑
๘. หัวใจของการพัฒนาพรรคการเมืองและการเมืององค์รวมคือกระบวนการนโยบาย สาธารณะแบบมีส่วนร่วม (P ⁴)	๑๓
๙. สรุป – กกต. กับการพัฒนาพรรคการเมืองในบริบทการเมืององค์รวม	๑๗

๑.

สาเหตุที่ประเทศไทยออกจากวิกฤตการณ์ปัจจุบันไม่ได้

สังคมปัจจุบันต่างจากสังคมโบราณโดยสิ้นเชิง ที่มีความเชื่อมโยงยาวไกล หลายมิติ และเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว เป็นระบบซับซ้อน (Complex System) ที่มีความโกลาหล (Chaos) เกิดขึ้นโดยไม่รู้ต้นสายปลายเหตุ เป็นสังคมที่พยากรณ์ไม่ได้และควบคุมไม่ได้ มีคนเข้าใจความซับซ้อนของสังคมน้อยมาก ไม่ว่ารัฐบาลใดๆ ก็ไม่สามารถจัดการระบบที่ซับซ้อนและยาก บ้านเมืองจึงติดอยู่ในสภาวะวิกฤตเรื้อรัง วิกฤตการณ์นี้เป็นวิกฤตการณ์ความซับซ้อน

ในระบบที่ซับซ้อนและยาก การใช้อำนาจไม่ได้ผล ดังที่ฝรั่งก็พูดว่า “Power is less and less effective” เพราะฉะนั้น การคิดเชิงปฏิปักษ์ (antagonistic) ต่อสู้แย่งชิงอำนาจ แม้ฝ่ายใดชนะก็แก้ปัญหาไม่ได้ ที่ว่าชนะก็ไม่จริงจางและยั่งยืน แต่ที่จริงกว่าก็คือประเทศไทยทั้งประเทศเป็นผู้แพ้

สาเหตุที่ประเทศไทยออกจากวิกฤตการณ์ปัจจุบันไม่ได้ เพราะสังคมไทยขาดสำนักแห่งองค์รวม ในขณะที่ปัญหาปัจจุบันเป็นปัญหาขององค์รวม

๒.

ทำความเข้าใจเรื่ององค์รวม (The Whole)

สรรพสิ่งประกอบด้วย**ส่วนย่อย** (parts) และองค์รวม (whole) เช่น

เซลล์มีอนุของสารต่างๆ อยู่ภายในปริมาณ ๓๐๐ ล้านอนุ

สารต่างๆ ภายในเซลล์เป็นส่วนย่อย เซลล์เป็นองค์รวม

คุณสมบัติของส่วนย่อยและขององค์รวมเป็นคนละมิติกัน เช่น สารโซเดียม โปแตสเซียม ฯลฯ ก็มีคุณสมบัติของสารนั้นๆ แต่เมื่อเป็นองค์รวม คือ เซลล์มีคุณสมบัติคนละมิติกับสารที่เป็นองค์ประกอบ เช่น เป็นเซลล์สมอง เซลล์เม็ดเลือดแดง เซลล์กล้ามเนื้อหัวใจ ก็มีคุณสมบัติของเซลล์นั้นๆ

เซลล์เป็นส่วนย่อยของอวัยวะ อวัยวะเป็นองค์รวม

อวัยวะเป็นส่วนย่อยของชีวิต ชีวิตเป็นองค์รวม องค์รวมหรือชีวิตมีคุณสมบัติต่างจากอวัยวะ ชีวิตสามารถทำอะไรต่างๆ มากกว่าอวัยวะอย่างเหลือล้น ขณะที่ส่วนต่างๆ ของร่างกายติดอยู่ในข้อจำกัดของความเป็นส่วน องค์รวมคือชีวิตมีศักยภาพที่จะก้าวข้ามข้อจำกัด

การคิดและทำเฉพาะส่วนจึงติดอยู่ในข้อจำกัด ไปไม่ถึงคุณสมบัติของมิติใหม่ขององค์รวม

สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยงเป็นองค์รวม

การคิดและทำแบบแยกส่วน นำไปสู่การเสียสมดุลขององค์รวม การเสียสมดุลคือความเจ็บป่วย ความไม่ยั่งยืน และวิกฤต

การคิดและทำแบบแยกส่วนจึงนำไปสู่วิกฤตการณ์เสมอ

၈.

การคิดและทำแบบแยกส่วน ขาดความเป็นองค์รวม

ฝ่าวิกฤตแห่งความซับซ้อนไปไม่ได้

ประจวบบุคคลที่จะผาดองดิบที่เต็มไปด้วยหุบเหวและสัตว์ร้าย จะต้องมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา สมอง หัวใจ ตับ ปอด และอวัยวะต่างๆ ต้องบูรณาการกันเป็นองค์รวม ความเป็นองค์รวมของระบบร่างกายทั้งหมดทำให้เป็นชีวิตที่สมบูรณ์

หากมองไปทาง หัวใจไปทาง ตับปอดไปทาง ขาดความเป็นองค์กรรวม ชีวิตย่อมเป็นไปไม่ได้ หรือขาดสมรรถนะ ย่อมวิกฤตในตัวเอง ไม่สามารถผ่านอุปสรรคแม้เพียงเล็กน้อย อย่างว่าแต่ อุปสรรคใหญ่ที่ขวางกั้น

สาเหตุที่ประเทศไทยติดอยู่ในวิกฤตความซับซ้อน ก็คือการคิดและทำแบบแยกส่วน

ขาดความเป็นองค์รวม

สรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยง

แต่ประเทศไทยพัฒนาแบบไม่เชื่อมโยง

การตัดขาดหรือชำแหละออกเป็นส่วนๆ ใช้กับสิ่งไม่มีชีวิต หรือทำให้สิ้นชีวิต เช่น การชำแหละสุกร ชำแหละโค การเชื่อมโยงทำให้มีชีวิต

แต่ที่จริงการพัฒนาคือการเชื่อมโยง

แต่ระบบของประเทศไทยแยกจากกันเป็นส่วนๆ เหมือนเครื่องหลุดออกจากกัน

แม้แต่การเมืองก็มองแบบแยกส่วน ว่าเป็นเรื่องของนักการเมืองและพรรคการเมืองเท่านั้น โดยพยายามสร้างคติล่อข้อบังคับต่างๆ ว่า “ไม่เกี่ยวกับการเมือง” เสมือนการเมืองเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ แต่ในความเป็นจริงนักการเมืองเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการเมือง หรือองค์รวมของการเมืองเท่านั้น

เมื่อมองการเมืองแบบแยกส่วน ไม่เข้าใจองค์รวมของการเมือง ความพยายามพัฒนาการเมือง จึงไม่รู้จะไปอย่างไร และไม่ประสบผลสำเร็จ

๔.

หัวใจของการเมืองคือการมีนโยบายสาธารณะที่ดี และสามารถขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จ เกิดประโยชน์สุขแก่คนทั้งประเทศ

นโยบายสาธารณะ (Public policies) เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อทุกส่วนของประเทศ ทั้งทางดีและร้าย

การจะมีนโยบายสาธารณะที่ดีเป็นเรื่องยาก

เพราะต้องอาศัยจิตสาธารณะ ความสุจริตใจ วิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และสมรรถนะทางปัญญาที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูล ความรู้ ถึงความคุ้มค่า (cost-effectiveness) ของทางเลือกนโยบายต่างๆ

ทุกภาคส่วนของประเทศขาดสมรรถนะในการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ

ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช อดีตผู้อำนวยการ สกว. (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย) เมื่อถูกถามว่าหลังจากทำงานเป็นผู้อำนวยการไป ๘ ปี คิดว่าอะไรสำคัญที่สุดสำหรับประเทศ ท่านตอบว่า “การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ”

สสส. เคยให้ทุนหลายร้อยล้านบาทสนับสนุนแผนงานวิจัยนโยบายสาธารณะอยู่ ๒ ช่วงๆละ ๕ ปี รวมเวลา ๑๐ ปี ได้ผลน้อยมาก เพราะมหาวิทยาลัยไม่มีความสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะในการวิจัยนโยบายสาธารณะ **ที่สสส.** สนใจสนับสนุนการวิจัยนโยบายสาธารณะก็เพราะในการส่งเสริมสุขภาพตาม Ottawa Charter นโยบายสาธารณะที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีสุขภาพดี

อุปสรรคที่สำคัญอย่างหนึ่งของการมีนโยบายสาธารณะที่ดีก็คือ ระบบผลประโยชน์ของภาคธุรกิจขนาดใหญ่ ที่มีอิทธิพลในการให้ข้อมูล ลอบบี้ รวมถึงการใช้ชนาภาพที่จะปิดกั้นนโยบายสาธารณะที่ดี และส่งเสริมนโยบายที่จะอำนวยประโยชน์ต่อคนส่วนน้อย นักการเมืองจำนวนมากเป็นโรคภูมิแพ้ต่ออำนาจของผลประโยชน์ ไม่ใช่เฉพาะในบ้านเรา แม้แต่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งขึ้นชื่อว่ามิใช่ประชาธิปไตยที่มีวุฒิภาวะแล้ว นโยบายสาธารณะจึงเบี่ยงเบนไปทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขนาดหนัก

ชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นฐานของประเทศ ควรจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ก็ทำได้น้อยมาก เพราะการศึกษาและวัฒนธรรมที่สนใจเฉพาะส่วนบนของสังคม ทำให้คนไทยเกือบทั้งประเทศไม่เข้าใจความจริงของประเทศไทย และไม่เห็นคุณค่าของสังคมข้างล่าง

จึงกล่าวว่าการจะมีนโยบายสาธารณะที่ดีนั้นเป็นเรื่องยาก

ท่ามกลางระบบทั้งหมดที่ไม่เกื้อหนุนให้มีการสร้างนโยบายสาธารณะที่ดี ลำพียงนักการเมืองและพรรคการเมืองที่จะมีและบริหารนโยบายสาธารณะที่ดีไปสู่ความสำเร็จ ฝ่าฟันวิกฤตการณ์แห่งความซับซ้อนไปได้ จึงเป็นไปได้ ฉะนั้นตั้งแต่ ๒๕๓๕ ที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ประเทศไทยมีนายกรัฐมนตรีที่เก่งก็มี ที่ซื่อสัตย์ก็มี แต่ไม่สามารถพาประเทศไทยออกจากวิกฤตการณ์แห่งความซับซ้อนได้

ในเมื่อในความพยายามแบบแยกส่วน ไม่มีส่วนใดส่วนหนึ่งสามารถสร้างและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่ดีได้ **น่าจะปฏิรูปกระบวนการนโยบายสาธารณะให้เป็นแบบบูรณาการ** ที่ทุกฝ่ายรวมทั้งพรรคการเมืองมีส่วนร่วม ที่เรียกว่ากระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process หรือ P⁴)

มีหน่วยงานที่มีประสบการณ์ในกระบวนการ P⁴ นั่นคือ **สช.** หรือ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติมาเป็นเวลา ๑๐ ปี สมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นกระบวนการนโยบายสาธารณะที่ทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ เพราะฉะนั้นในการพัฒนาพรรคการเมืองและระบบการเมืองอย่างบูรณาการที่จะกล่าวถึงต่อไป เรามือองค์กรซึ่งมีประสบการณ์ในเรื่องนี้เข้ามาช่วยได้

๕.

การออกแบบประเทศไทย พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน

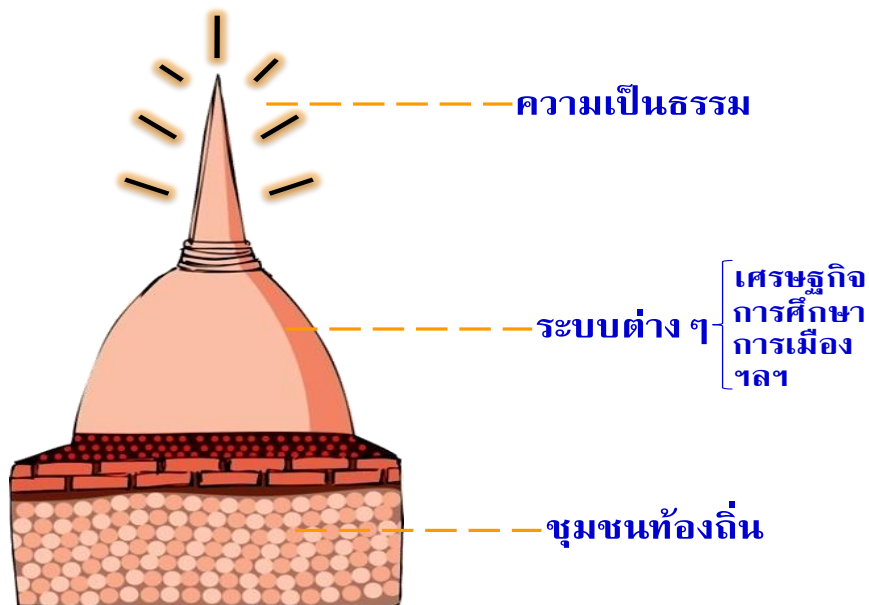
ประเทศไทยมีเครื่องมือมาก แต่ขาดการออกแบบ

เครื่องมือ เช่น สิว ค้อน เลื่อย ถ้าไม่มีแบบ เครื่องมือก็ทำงานเปะปะ ไม่รู้จะแกะสลักให้เป็นรูปอะไร จะเป็น หมี ช้าง เสือ หรือพระพุทธรูป

ถ้ามีแบบเครื่องมือต่างๆก็ทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน ร่วมสร้างสรรค์ให้ได้ผลตามแบบ

แบบของประเทศไทยควรเป็นรูปพระเจดีย์ ซึ่งประกอบด้วย

๑. **ฐานพระเจดีย์** = ชุมชนท้องถิ่น ฐานที่แข็งแรงจะรองรับทั้งหมดให้มั่นคง

๒. **ยอดพระเจดีย์** = ความเป็นธรรม ทำให้เกิดความดีงาม และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ
๓. **องค์พระเจดีย์** = ระบบต่างๆ เช่น ศาสนา การศึกษา การเมือง ความยุติธรรม ฯลฯ ระบบเหล่านี้ต้องเชื่อมฐานกับยอด

พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน ไม่มีพระเจดีย์องค์ใดสร้างได้จากยอด เพราะจะพังลงๆ เมื่อไม่มีฐานรองรับ **ประชาธิปไตยชุมชนเป็นฐานของประชาธิปไตยที่ใหญ่และคุณภาพสูง**

ที่ผ่านมประเทศไทยพัฒนาแบบสร้างพระเจดีย์จากยอด คืออะไรๆ ก็เอาแต่ข้างบน เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง การปกครองโดยทอดทิ้งหรือบ่อนทำลายฐานล่าง เมื่อฐานของประเทศอ่อนแอทั้งหมดก็ทรุดลง

การศึกษาแผนใหม่ที่นำมา ๑๐๐ กว่าปี ที่เอาวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้เอาความจริงของชีวิตและประเทศเป็นตัวตั้ง ทำให้คนไทยใน ๔ - ๕ ชั่วอายุคน หรือก็คือคนไทยทั้งหมดในปัจจุบัน ไม่รู้ความจริงของประเทศไทย ที่พระเจ้าอยู่หัว ร.๙ ทรงเรียกว่า “ภูมิสังคม” เมื่อไม่รู้ความจริงก็ทำให้ถูกต้องไม่ได้ รวมทั้งไม่เข้าใจเรื่องการสร้างพระเจดีย์จากฐาน เพราะไม่เข้าใจฐานประเทศไทยคือชุมชนท้องถิ่น

เพราะฉะนั้นในการเสริมพลังพรรคการเมือง อย่างหนึ่งคือสร้างความเข้าใจแบบของการพัฒนาประเทศ ที่เรียกว่าสร้างพระเจดีย์จากฐาน **กกต.** ซึ่งมีหน้าที่พัฒนาพรรคการเมือง ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อย่างหนึ่งที่ต้องทำคือ จัดทั่วชุมชนท้องถิ่นให้พรรคการเมือง โดยร่วมมือกัน **พอช.** (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน)) และ **สสส.** (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) แผน ๓ ทั้ง ๒ องค์กรนี้ทำงานเรื่องชุมชนเข้มแข็งมามากและรู้ว่ามีเรื่องดีๆ ที่ชุมชนท้องถิ่นใดบ้าง แม้นักการเมืองจะลงไปหาเสียงในพื้นที่ แต่ไม่ใช่ไปเรียนรู้ แต่ไป “หาเสียง” จึงไม่รู้ความจริงของชุมชนท้องถิ่น

ถ้าจัดการทั่วนี้ให้ดีๆ ให้นักการเมืองได้สัมผัสสิ่งดีๆ ที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น เขาจะเกิดความบันดาลใจอย่างใหญ่หลวง ถึงขั้นเปลี่ยนโลกทัศน์วิธีคิดจิตสำนึกได้

ถ้าจะให้ดี **กกต. พอช. สสส.** แผน ๓ และสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ ร่วมกันเป็นแกนจัดทั่วชุมชนท้องถิ่นให้พรรคการเมือง การที่รวมสถานีโทรทัศน์ช่อง ๓ ด้วย เพราะกองบรรณาธิการของช่องนี้ ลงไปสัมผัสเรื่องข้างล่างแล้วกลับมารายงานว่า ไปพบเรื่องดีๆ แล้วเกิดปิติจนชนลุก และคิดว่าประเทศไทยเปลี่ยนแน่ เพราะข้างล่างมีคนทำเรื่องดีๆ เยอะ เขาต้องการสื่อสารเรื่องข้างล่างขึ้นมาข้างบน ช่อง ๓ มีดารามาก ถ้าต้องการสื่อเรื่องอะไร ขวนดารามาสื่อด้วย จะเป็นที่สนใจของสาธารณะ แบบละครเรื่อง “บุพเพสันนิวาส” เรื่องที่ฐานของแผ่นดินมีดีๆ และยิ่งใหญ่มากกว่าบุพเพสันนิวาสยิ่งนัก รอให้สังคมไทยมาเรียนรู้เพื่อเกิดปัญญาขนาดใหญ่เอาไปทำนโยบายสาธารณะ

๖.

ลักษณะของพรการเมืองที่มีความเป็นสถาบัน

สังคมควรจะช่วยกันนิยามพรการเมืองที่ดี และช่วยกันส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นจริง
ในที่นี้ขอयर่างขึ้นเป็นตุ้กตา ให้พรการเมืองเองและมหาชนช่วยกันรังสรรค์ต่อเติมให้
สมบูรณ์ตามอุดมคติ

พรการเมืองที่ดีมีลักษณะดังนี้

- (๑.) มีความเป็นสาธารณะ ไม่มีนายทุนหรือใครคนใดคนหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นเจ้าของ
- (๒.) มีการบริหารพรคแบบประชาธิปไตย ไม่ใช่โดยเผด็จการ
- (๓.) พรคมีอุดมการณ์สูงส่งเพื่อประเทศชาติและประชาชน ตั้งอยู่ในความสุจริต
- (๔.) พรคแสวงหาคนดีคนเก่งเข้ามาเป็นสมาชิกพรคอย่างต่อเนื่อง
- (๕.) คณะกรรมการบริหารพรคมีวิสัยทัศน์กว้างยาวไกล คิดเชิงเชื่อมโยง ไม่คิดเชิงปฏิปักษ์ (antagonistic) ที่จะนำไปสู่การแย่งข้าง แย่งข้าว ชัดแย้ง และรุนแรง
- (๖.) เป็นพรคแห่งการเรียนรู้ เพราะปัญหาปัจจุบันซับซ้อนและยาก การใช้ความรู้สำเร็จรูป โดยไม่เรียนรู้ ใช้ไม่ได้ผล พรคต้องสามารถเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติในสถานการณ์จริง ร่วมกับบุคคล องค์กร และสถาบันอื่น เพื่อให้เกิดปัญญาร่วม (collective wisdom) อันจะช่วยให้ทำงานยากสำเร็จ
- (๗.) พรคสามารถสังเคราะห์หรือแสวงหานโยบายสาธารณะที่ดี และสามารถบริหารนโยบายสาธารณะที่ดีไปสู่ความสำเร็จ เกิดประโยชน์ต่อคนทั้งประเทศ
- (๘.) มีความโปร่งใสให้สาธารณะสามารถตรวจสอบให้คำแนะนำแก่พรคได้ พรคส่งเสริมและมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับพลังพลเมืองที่ตื่นรู้ พลังพลเมืองที่ตื่นรู้เป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพของพรการเมือง และเป็นภูมิคุ้มกันให้ระบอบประชาธิปไตย

กกต. ควรชวนสังคมร่วมนิยามพรการเมืองที่ดี และติดตามตรวจสอบให้พรการเมืองพัฒนาไปสู่ความเป็นสถาบัน

๗.

บทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการเมืององค์กรรวม

การเมืองไม่ใช่เรื่องของนักการเมืองและพรรคการเมืองเท่านั้น

แต่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วนของสังคม

ฉะนั้นทุกภาคส่วนควรมีบทบาทในการเมืององค์กรรวม

ที่แล้มาแล้ว เพราะคิดแบบแยกส่วน เช่นว่า การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองและพรรคการเมืองเท่านั้น พัฒนาการทางการเมืองของเราจึงล้มลุกคลุกคลาน

ต่อไปต้องคิดอย่างบูรณาการ คือสรรพสิ่งล้วนเชื่อมโยง ต้องพัฒนาการเมืองแบบองค์รวม โดยเชื่อมโยงภาคส่วนต่างๆ เข้ามาด้วยกัน ทั้งในตัวพรรคการเมืองเอง และนอกพรรคการเมือง

(๑.) พลังพลเมืองที่ตื่นรู้/พลังภาคประชาสังคม ดังนี้พลังพลเมืองที่ตื่นรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้การเมืองมีคุณภาพ ฉะนั้นทุกภาคส่วนควรส่งเสริม สนับสนุน ให้คนไทยมีจิตสาธารณะ สนใจเรื่องของส่วนรวม รวมตัวร่วมคิดร่วมทำกิจสาธารณะอย่างหลากหลายในทุกพื้นที่ ในทุกองค์กร และในทุกประเด็น การสื่อสารประเภทต่างๆ ทั้งสื่อมวลชน สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ โซเชียลมีเดีย และศิลปะศิลปทุกแขนง เช่น โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ละคร ภาพยนตร์ ควรกระตุ้นให้เกิดพลังพลเมืองที่ตื่นรู้ ควรมีกลุ่มผู้สนใจเรื่องการสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทย ทำยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทย การสื่อสารที่ดีและทั่วถึงจะทำให้ประเทศไทยพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ทำสิ่งที่เป็นไปได้เป็นไปไม่ได้

(๒.) พลังทางวิชาการ เรามีสถาบันอุดมศึกษากว่า ๑๐๐ แห่ง มหาวิทยาลัยต้องเสริมพลัง (Empower) ประชาชน และนักการเมือง ด้วยข้อมูลข่าวสารความรู้ การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยที่มีความพร้อมอาจจัดให้มี **วิทยาลัยการเมือง** สำหรับให้นักการเมือง ประชาชน และสื่อมวลชนเข้าเรียน

- (๓.) **พลังสื่อมวลชน** สื่อมวลชนควรมีข้อมูลของนักการเมืองเป็นรายบุคคลว่าใครเคยอภิปรายหรือลงมติเรื่องอะไร อย่างไร และพยายามศึกษาให้เข้าใจเนื้อหาสาระทางการเมืองให้มากที่สุด สามารถทำการสืบสวนสอบสวนหาความจริง (Investigative Journalism = IJ) ควรมีกองทุนที่สนับสนุนสื่อมวลชนให้มีสมรรถนะในการทำ IJ ในต่างประเทศที่เจริญการข่าวแบบสืบสวนสอบสวนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการหยุดยั้งคอร์รัปชัน คุณภาพของสื่อมวลชนเป็นปัจจัยให้การเมืองมีคุณภาพ
- (๔.) **พลังข้าราชการที่ตื่นรู้** มีข้าราชการประเภทหนึ่งที่อุทิศตัวในการทำงานเพื่อประชาชน ข้าราชการเหล่านี้จะเข้าใจระบบงานมากกว่านักวิชาการ เพราะลงมือปฏิบัติมากับมือพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จ พลังข้าราชการที่ตื่นรู้ต้องร่วมพัฒนาการเมือง
- (๕.) **พลังชุมชนท้องถิ่น** ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของประเทศ ดังกล่าวแล้วในตอนที่ ๕ ในชุมชนท้องถิ่นมีผู้นำตามธรรมชาติที่เป็นคนเก่งและคนดีหลายแสนคน ในอนาคตจะมีหลายล้านคน ภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นควรจะขึ้นมาประสานกับภูมิปัญญาระดับชาติ ภาคส่วนต่างๆ รวมทั้งพรรคการเมือง ควรจะมีปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์กับฐานของประเทศ ชุมชนท้องถิ่นเป็นฐานของการสร้างผู้นำที่กว้างมาก ชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งจะส่งผู้นำขึ้นมาเป็นผู้นำระดับชาติจำนวนมาก
- (๖.) **พลังศิลปิน** ในธรรมชาติมีศิลปะและศิลปิน ในทุกพื้นที่จะมีศิลปินแขนงต่างๆ จำนวนมาก ศิลปินคือผู้สื่อสารสาธารณะที่ดี ศิลปินจึงควรมีบทบาทในการพัฒนาต่างๆ รวมทั้งการพัฒนาการเมือง ในคณะกรรมการสมัชชาปฏิรูป (พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๕๖) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเครือข่ายศิลปินเพื่อการปฏิรูปด้วย โดยมี เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นประธาน
- (๗.) **พลังภาคธุรกิจ** ขณะนี้ภาคธุรกิจมีคนเก่งๆ มากที่สุด และมีสมรรถนะในการจัดการมากกว่าภาคอื่นๆ ฉะนั้นภาคธุรกิจกับการพัฒนาประเทศไทย จึงเป็นเรื่องหนีไม่พ้น การสนับสนุนพลังต่างๆ ที่กล่าวถึง (๑) - (๖) ข้างต้น และที่จะกล่าวถึงต่อไปใน (๘) ภาคธุรกิจมีความคล่องตัวกว่าภาครัฐมากในการส่งเสริมสนับสนุน ถ้าคิดแบบแยกส่วนภาคธุรกิจก็ทำกำไรเพื่อภาคธุรกิจเท่านั้น แต่ในยุคสมัยแห่งจิตสำนึกองค์กรรวม ภาคธุรกิจต้องทำเพื่อกำไรของส่วนรวมด้วย

อาจเรียกธุรกิจอย่างหลังนี้ว่า ภาคธุรกิจที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์ หัวใจของความเป็นมนุษย์เป็นธรรมชาติที่มีอยู่แล้วในมนุษย์ทุกคน เพียงแต่ถำรตน้ำพรวนดินด้วยจิตสำนึกแห่งองค์รวม ก็จะงอกงามแผ่ไพศาลขึ้นมา

(๘.) พลังแห่งกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม คือหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการเมืองทั้งระบบ เรื่องนี้จึงยกเป็นประเด็นที่กล่าวให้ละเอียดในตอนที ๘ ต่อไปข้างล่างนี้

๘.

หัวใจของการพัฒนาพรรคการเมืองและการเมืององค์กรวม

คือกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม

หัวใจของการเมืองคือการแสวงหานโยบายสาธารณะที่ดี และบริหารจัดการนโยบายสาธารณะไปสู่ความสำเร็จ เกิดประโยชน์สุขแก่คนทั้งประเทศ

การสังเคราะห์นโยบายสาธารณะที่ดีเป็นเรื่องยาก แม้กับนักวิชาการในมหาวิทยาลัยเอง อย่างว่าแต่ลำพังนักการเมืองเลย ความพยายามอย่างแยกส่วนจึงไม่ประสบความสำเร็จ ความล้มเหลวของการมีและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะที่ดี ทำให้ประเทศวิกฤต ชัดแจ้ง เพราะโทษกันไปกันมา และนำไปสู่ความรุนแรง การต่อสู้เชิงปฏิบัติไม่สามารถทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์เรื่องนโยบายสาธารณะที่ดี บ้านเมืองจึงไม่หายวิกฤต

การคิดและทำแบบแยกส่วนแก้วิกฤตไม่ได้ แต่กลับทำให้วิกฤตมากขึ้น

นวัตกรรมทางการเมือง คือ มองการเมืองแบบองค์รวม แทนที่การมองแบบแยกส่วนว่าการเมืองเป็นเรื่องของพรรคการเมืองและนักการเมืองเท่านั้น แต่มองว่าการเมืองเชิงองค์รวม ที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ เข้ามาเชื่อมโยงกันพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดีไปสู่ความสำเร็จ เครื่องมือคือ **กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม** (Participatory Public Policy Process หรือ P⁴)

โดยการมีส่วนร่วมของภาคอย่างน้อย ๑๑ ฝ่าย ดังต่อไปนี้

- (๑.) พรรคการเมือง
- (๒.) นักวิชาการนโยบายสาธารณะ
- (๓.) องค์กรสนับสนุนการวิจัย เช่น สภาวิจัย **สกว.**
- (๔.) ข้าราชการผู้ใกล้ชิดตัวเพื่อหน้าที่
- (๕.) องค์กรชุมชนท้องถิ่น
- (๖.) ภาคประชาสังคม/พลังพลเมืองที่ตื่นรู้

(๗.) สื่อมวลชน

(๘.) เครือข่ายศิลปิน

(๙.) ภาคธุรกิจ

(๑๐.) กลุ่มอดีตสมาชิก **สปช. สปท.** บางคน กรรมการยุทธศาสตร์ และกรรมการปฏิรูปบางคน

(๑๑.) องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระบางองค์กร เช่น **สช. สสส.** สถาบันพระปกเกล้า สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

องค์กรหรือกลุ่มทั้ง ๑๑ มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะทางใดทางหนึ่ง แต่ต่างทำงานแยกกันเป็นส่วนๆ จึงไม่เกิดพลังทางนโยบายสาธารณะอย่างพอเพียงที่จะขับเคลื่อนประเทศออกจากสภาวะวิกฤตแห่งความซับซ้อน

กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม หรือ P^4 คือการที่ทั้ง ๑๑ ฝ่าย เข้ามาทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ทำให้ลดจุดอ่อน เสริมจุดแข็งของกันและกัน **เกิดปัญญาร่วม (Collective wisdom)** ที่ใหญ่พอที่จะขับเคลื่อนประเทศออกจากสภาวะวิกฤต

จุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่มต่างๆ ข้างต้นมีดังนี้

พรรคการเมือง มีบทบาทใช้อำนาจรัฐหลังได้รับเลือกตั้ง ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน และสาธารณะสูง แต่ตามลำพังมีสมรรถนะจำกัดในการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ

นักวิชาการ ควรจะมีบทบาทในการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะ แต่ยังขาดความกระตือรือร้นเท่าที่ควร ส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดความสนใจจากนักการเมืองในการใช้นโยบายที่มาจากฐานความรู้ ถ้ามีกระบวนการที่มีนักการเมือง และฝ่ายอื่นๆ ร่วมด้วย นักวิชาการจะมีฉันทะ วิริยะ และสมรรถนะเพิ่มขึ้น

องค์กรสนับสนุนการวิจัย อาจไม่สามารถสนับสนุนการวิจัยนโยบายสาธารณะได้ดีนัก การมาร่วมเป็นภาคีจะทำให้ทำงานด้านนี้ได้ดีขึ้น

ข้าราชการ ที่ตั้งใจทำงานเพื่อสาธารณะจะมีความรู้เรื่องระบบงานมากกว่านักวิชาการในมหาวิทยาลัยและเข้าใจประเด็นนโยบาย แต่ข้าราชการที่ดีๆ จะขาดอิสระที่จะทำอะไรดีๆ เพราะ

อยู่ภายใต้กฎระเบียบอันมากมาย และได้อำนาจของนักการเมือง การมีข้าราชการเหล่านี้ร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะจะทำให้ได้นโยบายสาธารณะที่สมจริงมากขึ้น ช่วยการเรียนรู้ของฝ่ายต่างๆ และตัวข้าราชการที่ดีๆ เหล่านี้เมื่อมีสัมพันธภาพทางราบกับอีก ๑๐ ฝ่าย ก็จะมีอิสระและศักยภาพเพิ่มขึ้น

องค์กรชุมชนท้องถิ่น คือฐานของประเทศ ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง องค์กรชุมชนท้องถิ่นควรจะมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนานโยบายสาธารณะระดับชาติ แต่ในโครงสร้างอำนาจที่รวมศูนย์โอกาสเช่นนั้นมีน้อยกระบวนการ P4 นี้ จะทำให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาระดับชาติและสามารถนำนโยบายดีๆ ไปปฏิบัติ เพื่อความเข้มแข็งของฐานของประเทศ

ภาคประชาสังคม / พลเมืองที่ตื่นรู้ พลังพลเมืองที่ตื่นรู้เป็นปัจจัยให้เศรษฐกิจดี การเมืองดี ศิลธรรมดี ถ้าภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ ทำให้กระบวนการได้รับปัจจัยนำเข้าจากภาคประชาชน และทำให้พลังพลเมืองที่ตื่นรู้เติบโตขึ้น

สื่อมวลชน หากสื่อมวลชนเข้าใจประเด็นนโยบายสาธารณะดี ประเทศไทยจะเปลี่ยนสถานการณ์ความเป็นจริงปัจจุบันสื่อมวลชนขาดการสนับสนุนเชิงสถาบันต้องคุ้ยเขี่ยหากินเองด้วยความยากลำบาก การที่สื่อมวลชนได้ร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะจะเป็นจุดเริ่มต้น แห่งการพัฒนาความเป็นสถาบันของสื่อมวลชน

เครือข่ายศิลปิน ศิลปะทุกแขนงเป็นสื่อที่เข้าถึงส่วนลึกของหัวใจของผู้คน เรามักมองการเสพศิลปะเฉพาะในการสร้างสุนทรียธรรม หากศิลปินได้มีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะ ศิลปินจะสามารถสื่อสารการพัฒนาประเทศไปถึงหัวใจของคนไทยทั่วประเทศ

ภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจมีคนเก่งๆ และมีความสามารถในการจัดการมากที่สุด การพัฒนานโยบายสาธารณะจนไปสำเร็จประโยชน์ต่อประชาชนทั้งประเทศนั้น ต้องการการมีส่วนร่วมของคนเก่งๆ และมีความสามารถในการจัดการสูง ภาคธุรกิจจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการสร้างนโยบายสาธารณะที่ดียังจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) กับทุกฝ่าย รวมทั้งภาคธุรกิจด้วย

กลุ่มอดีตสมาชิก สปช. สปท.ฯ บางคน สภาปฏิรูปแห่งชาติ (**สปช.**) และต่อมาสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (**สปท.**) แม้ไม่ปรากฏผลงานภาคปฏิบัติที่ชัดเจน แต่ในกระบวนการนั้นทำให้สมาชิกจำนวนหนึ่งมีโอกาสใคร่ครวญตรึกตรองถึงการพัฒนาประเทศอย่างจริงจัง ทำให้เข้าใจประเด็นประเทศไทย อดีตสมาชิก **สปช. สปท.** กลุ่มที่เข้าใจประเด็นประเทศไทย และมีฉันทะ วิริยะ ในการพัฒนาประเทศ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของประเทศ แต่เขายังไม่รู้ว่าจะนำความรู้ความเข้าใจของเขาไปใช้ขับเคลื่อนประเทศได้อย่างไร การที่กลุ่มคนเหล่านี้เข้ามาร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะคือคำตอบต่อโจทย์ข้างต้น เช่นเดียวกันสำหรับกรรมการในคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปชุดต่างๆ ในปัจจุบันบางคน

องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระบางองค์กร องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระมีความคล่องตัวในการริเริ่มและสนับสนุนเรื่องดีๆ เช่น **สสส.** สนับสนุนแผนงานวิจัยนโยบายสาธารณะอยู่ ๒ ช่วงๆ ละ ๕ ปี **สช.** จัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติปีละครั้งมาเป็นเวลา ๑๐ ปี กระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเป็นกระบวนการพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วมขนาดใหญ่ **สช.** อาจเป็นองค์กรเดียวที่มีประสบการณ์เช่นนี้ สถาบันพระปกเกล้ามีหน้าที่ในการส่งเสริมการปกครองแบบประชาธิปไตย มีประสบการณ์ในการจัดหลักสูตรต่างๆ สำหรับการพัฒนากำลังคนเพื่อประชาธิปไตย เหล่านี้เป็นต้น องค์กรของรัฐที่เป็นอิสระ ที่มีประสบการณ์ในกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ **สช.** (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ)

ควรจัดการประชุม **“ภาคีพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม”** อย่างสม่ำเสมอ โดยการมีส่วนร่วมของทั้ง ๑๑ กลุ่มดังกล่าวข้างต้น โดย **กกต. สช.** และสถาบันพระปกเกล้าร่วมกัน

ทั้ง ๑๑ กลุ่ม ร่วมมือกันจะสามารถสังเคราะห์นโยบายสาธารณะที่ดี และขับเคลื่อนนโยบายไปสู่ความสำเร็จ เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนทั้งประเทศ พรรคการเมืองจะได้ทำไรอย่างงาม ที่มีคนอีก ๑๐ กลุ่มเข้ามามีมือกันทำให้การเมืองสำเร็จประโยชน์แก่บ้านเมือง ทุกกลุ่มจะได้ทำไรหมด แต่ที่สำคัญที่สุดคือกำไรของบ้านเมือง

นี่คือการมองการเมืองอย่างองค์รวม ว่าการเมืองไม่ได้มีแค่พรรคการเมือง และนักการเมืองเท่านั้น แต่ทั้งหมดรวมกันเป็นการเมืององค์รวมที่มีพลังสร้างสรรค์ให้บ้านเมืองหลุดออกจากวิกฤตการณ์แห่งความซับซ้อนได้

ความร่วมมือกันทั้ง ๑๑ ฝ่าย จะทำให้ทุกฝ่ายมีความสุขและความสร้างสรรค์ และจะติดใจกระบวนการทำงานร่วมกัน จนเกิดเป็นวิถีชีวิต หรือฐานทางวัฒนธรรม ที่ทำให้เกิดปัญญาร่วม (Collective wisdom) แห่งชาติ

ถ้าเปรียบปัญญาเหมือนปืนใหญ่ ปืนใหญ่จะยิงได้ไกลต่อเมื่อวางอยู่บนฐานที่แข็งแรง

ฐานที่แข็งแรงคือวัฒนธรรมแห่งความร่วมมือ

ที่แล้วมาปืนของเรายิงไม่ได้ไกล เพราะไม่มีฐานทางวัฒนธรรม มีแต่การต่อสู้ที่ทอนกำลังกัน

การเมืองเราจะไปได้ไกล ถ้ามีกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเป็นฐานทางวัฒนธรรมรองรับ อย่างต่อเนื่องตลอดไป

๙.

สรุป

กกต. กับการพัฒนาพรรคการเมืองในบริบทการเมืององค์กรรวม

ตาม **พรบ.** การเลือกตั้ง **กกต.** มีหน้าที่พัฒนาพรรคการเมืองด้วย โดยมีกองทุนพัฒนาพรรคการเมือง คณะกรรมการพัฒนาการเมือง และมีรองเลขาธิการ**กกต.** ท่านหนึ่งรับผิดชอบงานพัฒนาพรรคการเมือง

ในการพัฒนาพรรคการเมือง **กกต.** อาจทำได้ดังนี้

- (๑.) ร่วมกับ **พอช.** และ **สสส.** แผน ๓ จัด “**พรรคการเมืองทวิ์ชุมชนท้องถิ่น**” ถ้าทำได้ดีพรรคการเมืองจะเกิดความบันดาลใจอย่างใหญ่หลวง และเข้าใจแนวคิด “พระเจดีย์ต้องสร้างจากฐาน” ถ้าฐานของประเทศแข็งแรงจะรองรับประเทศทั้งหมดให้มั่นคง
- (๒.) ส่งเสริมให้สังคมช่วยกันนิยามว่าลักษณะของพรรคการเมืองที่ดีคืออะไร นำนโยบายที่สังคมสร้าง เผยแพร่อย่างกว้างขวาง ให้สังคมเข้ามาร่วมขับเคลื่อนให้พรรคการเมืองมีความเป็นสถาบัน ความเป็นสถาบันของพรรคการเมืองจะทำให้บ้านเมืองลงตัว
- (๓.) ส่งเสริมสนับสนุนให้มี “**วิทยาลัยการเมือง**” ที่มีเกียรติภูมิสูงที่นักการเมืองแย่งกันเข้าศึกษา พัฒนาตนเอง และร่วมกันคนอื่นๆ **กกต.** ควรร่วมกันสถาบันพระปกเกล้าในเรื่องนี้
- (๔.) ร่วมกับ **สช.** และสถาบันพระปกเกล้าส่งเสริม **พลังพลเมืองที่ตื่นรู้** อย่างจริงจัง พลังพลเมืองที่ตื่นรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้คุณภาพพรรคการเมืองดี
- (๕.) ร่วมกับกองทุนพัฒนาสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ สนับสนุนยุทธศาสตร์การสื่อสารเพื่อพัฒนาประเทศไทย หากมีกลุ่มคนที่เข้าใจประเด็นประเทศไทย ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการเมืองด้วย ทำยุทธศาสตร์การสื่อสารทุกรูปแบบ ทั้งโดยสื่อสิ่งพิมพ์ วิทย์ โททัศน์

โซเซียลมีเดีย ศิลปะ ทุกแขนง ซึ่งรวมถึงโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ละคร และภาพยนตร์
ประเทศไทยจะเปลี่ยนอย่างรวดเร็ว รวมทั้งคุณภาพของพรรคการเมืองด้วย

(๖.) ร่วมกับ **สช.** และสถาบันพระปกเกล้า จัดให้มี **เวทีแห่งชาติเรื่อง “ภาคีพัฒนานโยบาย
สาธารณะแบบมีส่วนร่วม”** โดยเชิญพรรคการเมือง และกลุ่มต่างๆ อีก ๑๐ กลุ่ม ตามที่
กล่าวถึงในตอนประชุมกันเป็นประจำทุกเดือน กระบวนการนี้จะเป็นการพัฒนาสมรรถนะ
ของพรรคการเมืองที่สำคัญที่สุดในการสังเคราะห์นโยบายสาธารณะที่ดี และขับเคลื่อน
นโยบายไปสู่ความสำเร็จ

หัวใจของการเมืองคือการแสวงหานโยบายสาธารณะที่ดี และบริหารนโยบายไปสู่
ความสำเร็จเกิดประโยชน์สุขแก่คนทั้งประเทศ

ในการนี้ การเมืองไม่สามารถทำได้โดยลำพังแบบแยกส่วน การบูรณาการทุกภาค
ส่วนเข้ามาร่วมทำเป็นการเมืองแบบองค์รวม จึงจะสำเร็จ

(๗.) **กกต.** พยายามแสวงหากลุ่มนักคิด และมีการปรึกษาหารือกันเป็นครั้งคราว โดยไม่ต้อง
แต่งตั้งเป็นทางการก็ได้ ซึ่งจะคล่องตัวกว่าความเป็นทางการ
